

Jack van der Leden

Taboes slechten in virtual reality

Interview met Chantalla Pleiter

Vaartkapoen en CREW, impressie *Alles op tafel*, Molenbeek, Brussel, 2019. Fotografie: Chantalla Pleiter

Tout sur table, of *Alles op tafel*, een sociaal-artistiek project in Brussel, wil inwoners van de cultureel diverse wijk Molenbeek met elkaar in contact brengen. Virtual reality (VR) blijkt daar een geschikt middel voor. Je wordt ondergedompeld in een andere realiteit en krijgt de mogelijkheid om in een ander perspectief en/of lichaam te stappen, wat heel echt aanvoelt, vertelt Chantalla Pleiter. Zij werkt bij Crew, een Brussels kunstcollectief, actief op het raakvlak van theater en technologie. Crew maakte de 360 gradenfilm op initiatief van Vaartkapoen, open huis voor muzikanten en creatievelingen in Molenbeek.

Pleiter verbindt artistieke ideeën met technologie. 'Ik ben opgeleid als scenograaf en multi-

mediakunstenaar, maar heb ook belangstelling voor de live ervaring, samenkomst tussen het werk en publiek en interactiviteit.' Samen met wetenschappers onderzocht ze bij Crew hoe VR als artistiek medium een verhaal over kan brengen.

Rituelen en taboes

Crew ontwierp voor dit project een C.A.P.E.-setup, oftewel Computer Assisted Personal Environment, waarbij deelnemers een rugzak op krijgen met een laptop op de rug en een scherm op de buik, een hoofdtelefoon en een videobril. 'Zo kun je fysiek in een virtuele omgeving stappen waarbij een echte persoon je begeleidt. Vertrouwen speelt een grote rol, je geeft je over aan het onbekende.'

Voor het maken van de VR-film zocht Crew contact met Agora M, een groep actrices met een Marokkaanse achtergrond, en onderdeel van Vaartkapoen. Zij maken amateurtoneel, veelal sketches die raken aan maatschappelijke thema's. Voor, tijdens en na voorstellingen ontstaan er felle discussies met het zeer diverse publiek, en tussen de aanwezigen in de zaal.

Zo ook tijdens de voorbereidende gesprekken met de actrices. 'Ik wilde ze voor het maken van de VR-film werkelijk leren kennen', vertelt Pleiter. 'Al snel spraken we over rituelen en taboes. Denk aan alcohol en tabak, ritueel slachten, homoseksualiteit, maar ook verzorgingshuizen, een gruwel voor veel mensen in deze gemeenschap.' De meningen hierover bleken sterk verdeeld binnen de groep. Een ander taboe, dat als kapstok voor het scenario werd gebruikt, is het onbekende, de vreemdeling. 'Zo kwamen we samen tot een narratief.'

Intense ervaring

De vertoningen vonden plaats in semipublieke ruimtes, zoals theaters en buurtcentra. Niet alleen in Molenbeek, maar ook elders in Brussel en Vlaanderen. 'Voor iedereen, man en vrouw, jong en oud.' Zodra je de VR-bril opzet, vertelt Pleiter, zit je midden op een traditioneel gedekte tafel vol Marokkaanse gerechten, in gezelschap van de Marokkaanse dames. 'Je hebt dan als het ware nog geen eigen lichaam, je bent slechts getuige van een gesprek tussen de vrouwen over taboes. Als laatste taboe wordt de vreemdeling besproken. Dan kijken ze allemaal naar jou en nodigen je uit aan tafel. Op dat moment heb je een lichaam en zit je virtueel en fysiek aan tafel. Je krijgt de vraag of je mee in hun perspectief wilt stappen en een begeleider pakt je hand. Je ziet dat gebeuren in de film, maar je voelt het ook. Deze gelijktijdigheid van zien en voelen maakt VR tot een intense ervaring.' De actrice in de film is ook werkelijk je begeleider.

Ook andere handelingen in de film worden synchroon uitgevoerd, zoals wierook aansteken. Dankzij het beeldscherm en de laptop op de deelnemer kunnen de begeleiders hun handelingen synchroniseren. 'Dat heeft de deelnemer niet door, maar het publiek dat er omheen staat, wel!'

In de film kwebbelen de Marokkaanse vrouwen ondertussen over hete hangijzers. 'Ze pakken grote, ingepakte bonbons die op tafel liggen een voor een uit. Daarin zitten voorwerpen die refereren aan de taboes: een scherp mes (halal slachten), een foto van Freddy Mercury (homoseksualiteit), een fles wijn, tabak en een fotoalbum van een oma die naar een verzorgingshuis verhuist. 'Moslims wikkelen hun doden in doeken', licht Pleiter toe, 'bijna zoals bonbons worden verpakt. De doden zijn hier vervangen door symbolen van taboes. Ze rouwen als het ware om hun taboes en geven zichzelf daarmee bloot.'

Vaartkapoen en
CREW, impressie
Alles op tafel,
Molenbeek,
Brussel, 2019.
Fotografie:
Chantalla Pleiter

Taboes slechten

Meningen en standpunten vliegen over tafel. Dan nemen de dames je mee langs opeenvolgende settings waarin de taboes centraal staan, zoals een abattoir vol kadavers, en bevragen je erover. 'Zou jij een dier kunnen doden?' En geven je een slagersmes. De volgende scène speelt in een verzorgingshuis waar een oma tot ieders verdriet naartoe gebracht is, maar die vol liefde je hand pakt en je veel geluk wenst in je leven. Zó worden taboes in een filmische context geslecht. Het eindigt met een symbolische trouwscène waarmee je wordt opgenomen in de gemeenschap. Je bent niet langer een vreemdeling. Met een handspiegel voor je gezicht stap je uit de film en kijk je door de webcam naar jezelf in de spiegel met een videobril op en een sluier om.

Na afloop kun je het spel nog eens bijwonen als toeschouwer van de volgende deelnemer. Nagepraat wordt er altijd. Mensen uit de gemeenschap reageren soms heftig op de taboes, mensen van daarbuiten zijn soms ontroerd hoe ze liefdevol meegenomen werden in de wereld van deze vrouwen. 'Je ervaart vooral de kennismaking van mens tot mens.'

Naast dit positieve resultaat demonstreerde de totstandkoming van de VR-film precies waar het de makers om te doen was: kennismaken met het vreemde door te reflecteren op taboes. 'Sommige Marokkaanse dames uit de toneelgroep waren tijdens een voorbereidend bezoek aan een rusthuis om de scène op te nemen, oprecht verrast dat oude mensen er liefdevol worden verzorgd.'

Als alles meezit mag Pleiter in augustus de performance realiseren op het Noorderzon Festival in Groningen en kun je deze VR-ervaring zelf meemaken. Op het moment van schrijven is alles nog onzeker vanwege de coronacrisis. Het zal dezelfde film zijn, met dezelfde én nieuwe begeleiders uit de Marokkaanse moslimgemeenschap in Groningen. ●

Vaartkapoen en
CREW, impressie
Alles op tafel,
Molenbeek,
Brussel, 2019.
Fotografie:
Chantalla Pleiter

Jack van der Leden is redacteur
van *Boekman*

